factsheet

Stappenplan uitvoerings-programma

kennis netwerk spv Strategisch Plan Verkeersveiligheid

In het Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 is afgesproken dat elke regio een risicoanalyse maakt van het eigen verkeerssysteem. Zo'n risicoanalyse laat zien op welke punten het verkeerssysteem moet worden verbeterd om onveilige situaties te voorkomen. De volgende vraag is hóe we het verkeerssysteem vervolgens gaan verbeteren: welke maatregelen zijn nodig om de belangrijkste risico's proactief aan te pakken? Om die vraag te beantwoorden, stellen alle betrokken partijen in de regio een gezamenlijk Uitvoeringsprogramma op. Hoe dat werkt, leggen we hier stap voor stap uit.

Wat is een Uitvoeringsprogramma?
Een Uitvoeringsprogramma is een actieplan met concrete maatregelen om de verkeersveiligheidsrisico's in de regio te verminderen. In het actieplan worden die maatregelen uitgewerkt en gekoppeld aan heldere doelstellingen. Ook wordt voor elke maatregel en doelstelling vastgelegd wie ervoor verantwoordelijk is. In het actieplan bepaal je ook welke doelstellingen prioriteit hebben, binnen welk tijdsbestek ze moeten zijn bereikt en wat het beschikbare budget is. Tot slot plan je een evaluatie in aan het einde van de looptijd.

Al deze onderdelen hangen nauw met elkaar samen. In de praktijk zul je dan ook regelmatig tussen de verschillende stappen moeten schakelen. In een schema ziet dat er zo uit:

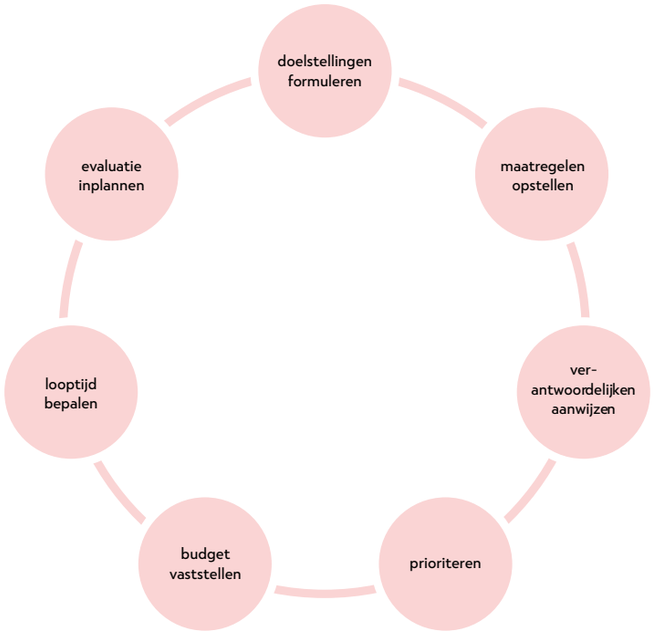

Een Uitvoeringsprogramma bevat een agenda voor de middellange termijn, gemiddeld 3 tot 5 jaar. Eventueel kun je elk jaar een tussenplan opstellen waarin de maatregelen voor dat jaar gedetailleerder worden uitgewerkt.

Het uitvoerings-programma →
Stappenplan uitvoeringsprogramma →
Stap 1: Doelstellingen formuleren →
Stap 2: Maatregelen opstellen →
Stap 3: Verantwoordelijken aanwijzen →
Stap 4: Prioriteren →
Stap 5: Budget vaststellen →
Stap 6: Looptijd bepalen →
Stap 7: Evaluatie inplannen →

↑

Stappenplan Uitvoeringsprogramma
Dit stappenplan laat zien hoe je een Uitvoeringsprogramma voor jouw gemeente, provincie of regio opstelt. In grote lijnen bestaat een Uitvoeringsprogramma uit de volgende stappen of fasen: doelstellingen formuleren, maatregelen opstellen, verantwoordelijken aanwijzen, prioriteiten stellen, een budget vaststellen, de looptijd bepalen en een evaluatie inplannen. In de praktijk zul je telkens tussen deze stappen moeten schakelen: de volgorde ligt dus allerminst vast.

Het schema hiernaast geeft de verschillende stappen van een Uitvoeringsprogramma weer. Achter elke stap vind je meer informatie door erop te klikken.

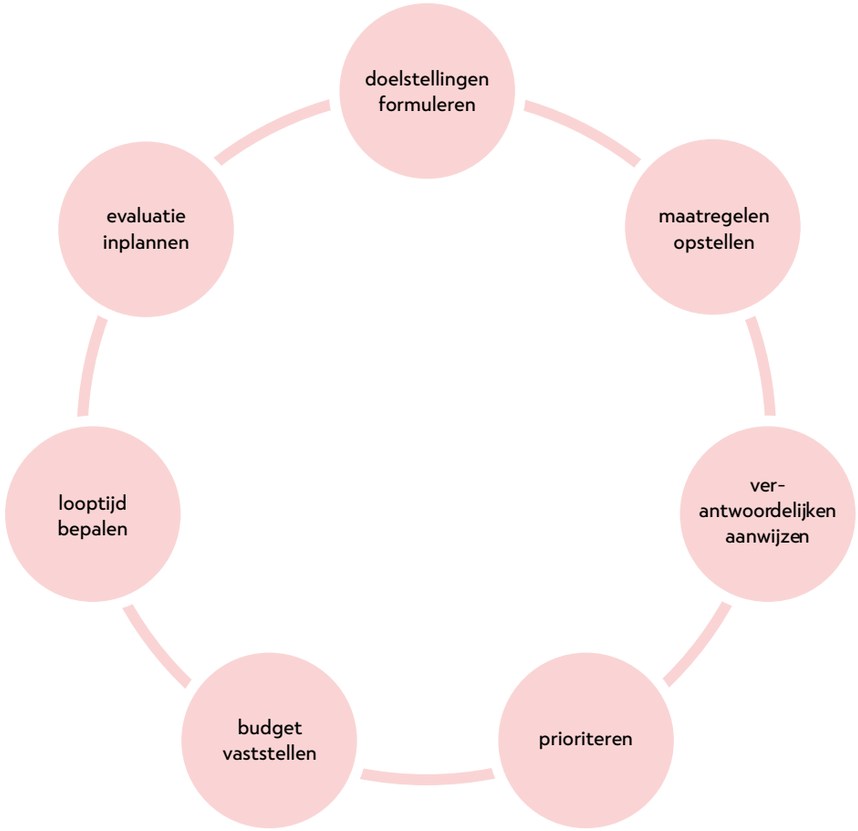

Het uitvoerings-programma →

Stappenplan uitvoeringsprogramma →

Stap 1: Doelstellingen formuleren →

Stap 2: Maatregelen opstellen →

Stap 3: Verantwoordelijken aanwijzen →

Stap 4: Prioriteren →

Stap 5: Budget vaststellen →

Stap 6: Looptijd bepalen →

Stap 7: Evaluatie inplannen →

↑

Formuleer de doelstellingen
Risicogestuurd beleid is gericht op een proactieve aanpak van de belangrijkste risico's in het verkeerssysteem. Daarbij kijken we dus niet alleen naar ongevallen en slachtoffers, maar ook naar factoren die potentieel kunnen leiden tot gevaarlijke situaties.

Vanuit die risicogestuurde aanpak kan het zinvol zijn om verkeersveiligheids-doelstellingen te koppelen aan eerder vastgestelde risico-indicatoren of 'Safety Performance Indicators' (SPI's). Op basis daarvan kun je dan bijvoorbeeld de volgende doelstellingen formuleren:

- X% van onze 50km/uur-wegen is duurzaam veilig ingericht.
- X% van onze fietspaden is duurzaam veilig ingericht.
- X% van de weggebruikers op onze hoofdwegen houdt zich aan de maximumsnelheid.

De gewenste percentages ('X') zijn deels een politiek-bestuurlijke keuze. Maar ze hangen natuurlijk vooral af van de huidige situatie: waar vinden we op dit moment de grootste risico's voor de verkeersveiligheid? Dat kun je meten door de stappen uit het Stappenplan Risicoanalyse te doorlopen. Na een aantal jaren kun je dan met een nieuwe risicoanalyse meten in hoeverre de doelstellingen zijn gehaald.

Het uitvoerings-programma →
Stappenplan uitvoeringsprogramma →
Stap 1: Doelstellingen formuleren →
Stap 2: Maatregelen opstellen →
Stap 3: Verantwoordelijken aanwijzen →
Stap 4: Prioriteren →
Stap 5: Budget vaststellen →
Stap 6: Looptijd bepalen →
Stap 7: Evaluatie inplannen →

↑

Bepaal welke maatregelen nodig én effectief zijn
Nadat je de doelstellingen hebt geformuleerd, bepaal je welke maatregelen nodig zijn om die doelen zo effectief mogelijk te bereiken. De maatregelen moeten dus direct aan één of meerdere doelstellingen zijn gekoppeld. In een eenvoudig voorbeeld: de doelstelling is dat 80% van de fietspaden in jouw gemeente duurzaam veilig is ingericht. Uit de risicoanalyse blijkt echter dat dit slechts voor 60% het geval is. Dan moeten de maatregelen erop zijn gericht om die 60% te verhogen naar 80%.

Hoe weet ik of een maatregel effect heeft?
Vanuit een risicogestuurde aanpak kan het zinvol zijn om verkeersveiligheidsdoelstellingen te koppelen aan eerder vastgestelde risico-indicatoren. Voor sommige risico-indicatoren zijn effectievere maatregelen beschikbaar dan voor andere. Zo hebben bepaalde infrastructurele maatregelen een aantoonbaar effect op de risico-indicatoren Veilige wegen en Veilige snelheid. Voor bijvoorbeeld de risico-indicator Veilig gedrag (telefoongebruik, afleiding, vermoeidheid) zijn nog weinig effectieve maatregelen ontwikkeld. Ook zijn er maatregelen die niet direct binnen de invloedssfeer van gemeenten en provincies liggen, zoals voertuigtechnologie.

Voor gemeenten en provincies – de wegbeheerders – gaat het vooral om infrastructurele maatregelen. Hieronder vind je een overzicht van bronnen die iets zeggen over de effecten van verschillende maatregelen voor verkeersveiligheid.

Verkeersveiligheids-verkenning 2030	Dit rapport geeft voor de negen thema's van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030 een doorrekening van de effecten van mogelijke maatregelen. Hoewel het gaat om landelijke cijfers, kun je hieruit goed afleiden welke maatregelen meer en minder effect hebben. Lees Hoofdstuk 4 en kijk vooral naar de tabellen. Het SPV 2030 beschrijft de belangrijkste verkeersveiligheidsrisico's binnen negen beleidsthema's: 1. Veilige infrastructuur 2. Heterogeniteit in het verkeer 3. Technologische ontwikkelingen 4. Kwetsbare verkeersdeelnemers 5. Onervaren verkeersdeelnemers 6. Rijden onder invloed 7. Snelheid in het verkeer 8. Afleiding in het verkeer 9. Verkeersovertreders
Update effectiviteit en kosten van verkeers-veiligheidsmaatregelen	Dit rapport beschrijft de effecten van de volgende maatregelen: • Herinrichten Zone 30 • Herinrichten Zone 60 • Aanleg vrijliggende fietspaden • Aanleg parallelwegen • Obstakelvrije afstand • Ongelijkvloerse kruisingen • Rotondes binnen de bebouwde kom • Rotondes buiten de bebouwde kom • Plateaus op kruispunten • Handhaving snelheid • Handhaving rood licht

Het uitvoerings-programma →
Stappenplan uitvoeringsprogramma →
Stap 1: Doelstellingen formuleren →
Stap 2: Maatregelen opstellen →
Stap 3: Verantwoordelijken aanwijzen →
Stap 4: Prioriteren →
Stap 5: Budget vaststellen →
Stap 6: Looptijd bepalen →
Stap 7: Evaluatie inplannen →

↑

Kennismodule Verkeersveiligheid en toegankelijkheid	Deze kennismodule van CROW bevat meer dan 10 toppublicaties en tools over verkeersveiligheid en toegankelijkheid. De inhoud wordt continu online geactualiseerd. Een jaarabonnement kost € 65,- (excl. 21% btw).
The Handbook of Road Safety Measures (Engelstalig)	Dit is wereldwijd het meest uitgebreide handboek over verkeers-veiligheidsmaatregelen en de effecten ervan. Deze tweede editie uit 2009 geeft een compleet overzicht van alle destijds bekende onderzoeken naar verkeersveiligheidsmaatregelen.
European road safety DSS (Engelstalig)	Website waarin de effecten van een groot aantal maatregelen wordt besproken. Je kunt op trefwoord zoeken, door alle maatregelen heen browsen (klik op Knowledge) of maatregelen zoeken bij specifieke risicofactoren. In kleuren (groen, geel, rood) krijg je snel een indruk van de mate van effectiviteit. Voor meer informatie klik je op het PDF-symbooltje.

Het uitvoerings-programma →

Stappenplan uitvoeringsprogramma →

Stap 1: Doelstellingen formuleren →

Stap 2: Maatregelen opstellen →

Stap 3: Verantwoordelijken aanwijzen →

Stap 4: Prioriteren →

Stap 5: Budget vaststellen →

Stap 6: Looptijd bepalen →

Stap 7: Evaluatie inplannen →

↑

Spreek af wie waarvoor verantwoordelijk is
Afhankelijk van de doelstellingen en maatregelen kunnen verschillende partijen in de regio bij het Uitvoeringsprogramma worden betrokken. Naast de wegbeheerders – provincie en gemeente – kan het bijvoorbeeld gaan om de politie, verzekeraars en werkgevers, maar ook om organisaties als Veilig Verkeer Nederland, ANWB en Fietsersbond. Sommige partijen kunnen worden gevraagd om alleen mee te denken, andere om maatregelen actief uit te voeren en verantwoordelijkheid te dragen.

Daarom is het belangrijk om voor elke doelstelling en maatregel vooraf te bepalen wie verantwoordelijk is. Is dat de wegbeheerder, de politie, zijn het andere partijen of een combinatie daarvan? Laat deze partijen ook al in een vroeg stadium meedenken en -praten over het Uitvoeringsprogramma.

Bepaal welke doelstellingen en maatregelen prioriteit hebben
Meestal kunnen niet alle maatregelen tegelijk worden uitgevoerd. Daarom is het belangrijk om te bepalen welke doelstellingen prioriteit moeten krijgen. Met andere woorden: met welke doelstellingen gaan we als eerste aan de slag? En dus: voor welke maatregelen maken we als eerste budget vrij?

Naast politiek-bestuurlijke keuzes zijn er verschillende inhoudelijke argumenten om te prioriteren. Hieronder bespreken we er drie.

1. Op basis van intensiteiten
Meestal geldt: hoe drukker de weg, hoe meer ongevallen er plaatsvinden. Daaruit volgt automatisch dat je op wegen met veel verkeer meer ongevallen kunt besparen door de weg veiliger te maken. Als je een keuze moet maken, kies dan dus eerst voor maatregelen op wegen met een hoge intensiteit.

2. Op basis van (kosten)effectiviteit van maatregelen
Is je budget beperkt? Kies dan eerst voor maatregelen die aantoonbaar effectief zijn en waar je als gemeente of provincie zelf de regie over kunt voeren. Als wegbeheerders gaat het voor gemeenten en provincies dan vooral om infrastructurele maatregelen. Natuurlijk spelen daarbij ook de kosten een rol: welke maatregel geeft de hoogste slachtofferreductie per euro? Bij 'Maatregelen opstellen' staat een overzicht van bronnen die iets zeggen over de kosten en de effectiviteit van maatregelen.

3. En natuurlijk: op basis van de slechtste risicoscores
De grootste winst valt te behalen op een weg die het slechtst scoort op Duurzaam Veilig-eisen. Dus als je moet kiezen tussen maatregelen op wegen met min of meer evenveel verkeer, kies dan eerst voor de weg met de slechtste risicoscore. Hetzelfde geldt voor wegen waar bijvoorbeeld de maximumsnelheid vaker wordt overschreden.

Het uitvoerings-programma →
Stappenplan uitvoeringsprogramma →
Stap 1: Doelstellingen formuleren →
Stap 2: Maatregelen opstellen →
Stap 3: Verantwoordelijken aanwijzen →
Stap 4: Prioriteren →
Stap 5: Budget vaststellen →
Stap 6: Looptijd bepalen →
Stap 7: Evaluatie inplannen →

↑

Stel het budget vast
Eigenlijk is het budget vrijwel altijd (te) beperkt. Er zijn verschillende strategieën om daarmee om te gaan. We bespreken er vier in een notendop.

1. Laat zien wat het oplevert
Budget is uiteindelijk een politieke keuze. Dat betekent dat je niet alleen inzicht moet geven in de kosten van maatregelen, maar ook in wat het oplevert: betere wegen, veiliger gedrag en dus minder slachtoffers en minder maatschappelijke kosten. Ga daarom tijdig het gesprek aan met alle betrokken partijen – van je collega's tot leidinggevenden en van wethouder tot gemeenteraad.

2. Zoek aansluiting bij andere projecten
In veel gemeenten liften verkeersveiligheidsmaatregelen al mee op het groot onderhoud van wegen, rioleringswerkzaamheden en andere beheermaatregelen. Vaak zijn voor dit soort projecten langetermijnplanningen en -kostenramingen gemaakt, die jaarlijks worden geactualiseerd. Zorg dat verkeersveiligheid hier ook een plek in krijgt, dan hoef je er niet elk jaar opnieuw over te onderhandelen. Ook kun je nu al kijken naar projecten voor de toekomst, zoals wijken die aardgasvrij worden gemaakt: hiervoor moeten meestal straten worden opengebroken.

3. Zoek naar subsidiemogelijkheden bij de provincie
Veel provincies hebben subsidieregelingen voor verkeersveiligheid. Deze zijn bijvoorbeeld bedoeld voor de verbetering van fietspaden, maar vaak ook voor 'mobiliteit' in het algemeen. Soms kunnen budgetten voor leefbaarheidsprojecten ook worden aangewend voor verkeersveiligheidsmaatregelen. Ook weegt verkeersveiligheid vaak mee in bredere subsidies voor bijvoorbeeld ontwikkelprogramma's voor het platteland. Op de website van de provincie is vaak veel informatie over dergelijke subsidieregelingen te vinden.

4. Deel de kosten met andere belanghebbenden
Maatregelen op het onderliggend wegennet hebben vaak ook voordelen voor het hoofdwegennet of het spoor. In dat geval kan het lonen om met Rijkswaterstaat of ProRail te praten over meefinanciering.

Het uitvoerings-programma →

Stappenplan uitvoeringsprogramma →

Stap 1: Doelstellingen formuleren →

Stap 2: Maatregelen opstellen →

Stap 3: Verantwoordelijken aanwijzen →

Stap 4: Prioriteren →

Stap 5: Budget vaststellen →

Stap 6: Looptijd bepalen →

Stap 7: Evaluatie inplannen →

↑

Bepaal de looptijd
Een Uitvoeringsprogramma bevat een agenda voor gemiddeld 3 tot 5 jaar. Een langere termijn geeft vaak onvoldoende flexibiliteit: over een langere periode kan er zo veel veranderen dat het Uitvoeringsprogramma te vaak moet worden aangepast. Een periode van 3 tot 5 jaar biedt ook meer ruimte om regelmatig te evalueren of de doelstellingen zijn bereikt.

Plan een evaluatie in
Elk Uitvoeringsprogramma hoort aan het einde van de looptijd geëvalueerd te worden. Zo kan bekeken worden of de maatregelen inderdaad zijn uitgevoerd, het budget voldoende was en hoe het inmiddels staat met de verkeersveiligheid. Die informatie is essentiële input voor een nieuw Uitvoeringsprogramma. Plan daarom in het Uitvoeringsprogramma alvast een evaluatie in en benoem concreet wanneer die gaat plaatsvinden, welke elementen er geëvalueerd worden, door wie en hoeveel tijd/geld daarvoor nodig is. Zo is de kans het grootst dat de evaluatie over een paar jaar ook daadwerkelijk uitgevoerd gaat worden.

Het uitvoerings-programma →
Stappenplan uitvoeringsprogramma →
Stap 1: Doelstellingen formuleren →
Stap 2: Maatregelen opstellen →
Stap 3: Verantwoordelijken aanwijzen →
Stap 4: Prioriteren →
Stap 5: Budget vaststellen →
Stap 6: Looptijd bepalen →
Stap 7: Evaluatie inplannen →

↑